

Emnenr. 5

Tilleggsspørsmålnr.

Emne: Vambøring

Oppskr. av: Mari Haga

(adresse): Baldersheim

Fylke: Hordaland

Herad: Strandvik

Bygdelag: Revnestrand

Gard: Haga

G.nr. 105 Br.nr. 2 og 3

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

1. ^{SVAR} Glerikering har stött vore brukt a bera vatn med vasssel og to bytter. Vasselen er eit treskykkje hels av ask, ca. 110 cm langt, breiast mittpå og smalkar av mot endane som er påsett garnlekke med krokar. Denne lekke er pålag 60 cm. Mitt på vasselen er der utgrope noko for akslene og ortak for halsen. Fyrr var det mykje brukt a ha basta- tog med trekrokar helst av brake, men og av hatt, til a henge byttene i. Noko ormor type av vasselar har eg ikkje sett eller høyrte om.

Fyrr var det halde mest for ein liten künst a laga gode vassela. Det galt om a få dei gode i akselataket so dei låg stött, og ikkje tok i halsen.

Namn: vasssel, tre, vassselbande, krokane. (Her sejer me vasssel, ikkje e etterpå. Ein vasssel, ~~was~~ den vassselen.)

Her på garden bar dei vatn i trebyttor til kring 1895. Men det var a sjå på ein og annan gard seinare og. Frå kring 1900 vart det mest stött a bera vatn i trebyttor.

2

2. Å bera vatn i nokr anna enn byttor trur eg ikkje har vore brukt herikring. Her aldri høyrst om det. Heller ikkje har det vore ves å leggja nokr i vassbytta for skovulping. Mjölki har også alltid vore boren i byttor eller ryggbytter.

(Her høyrst om at i eldre tid var det brukt på gardane å ha eit vasskjar ståande i eldhuset. Og kvar morgo bar taüsene vatn i kjeret, so kona skü ha nokk til bruket for dagen. Disse kjæri tok vel pålag 4-6 byttor vatn, var litt vidare nedt enn oppe, og der høyrde lok til.)

3. Å sküva vasskar på ski har eg korkje sett eller høyrst om. Men var det lang vassveg künde ein når det var snöföre ha eit anker på kjelke å dra vatnet heim på. Det var helst store gütningar som dreiv med det.

4. Herikring har det frå gammalt berre vore kvinnfolk arbeid å bera alt vatn. Helst var det taüsene, men jarut laüt kona og ta noko vassbering. Og siste mannsaldren med lite og inkje taüsehjelp på smågardane er det kona og borni som har det arbeidet. Eit gammalt ordtak sejer: "når jenta gifter seg til gard får ho ein vasssel i brüragäva." So konone har nok ikkje alltid vore sparde for det i gamle dagar heller.

5. Å bera vatn i byttor på vasssel er brukt den dag i dag på alle gardar der det ikkje er innlagt varmspring.

6. Der det er lang vassveg kjäyrer ein
no jamt vatnet om vinteren. I vinter
då alle vassspringar i bygdi var frosne
köyrde dei vatn alle som hadde lutt.
Det er mannfolki som kjäyrer vatnet.

7. Pålag helvoti av böndene her i bygdi
her no vatn innlagt i flør, kjokken
og kjellar. Summe har berre innlagt
i floren. Resten bær vatnet som før.
Men dei fleste har då brunnane nokso
nære husi.

(Fyrste vassspringen var nedlagd her
i bygdi 1844 av Ola Haga frå Hauge i
Strandvik. Han bruka leidning av tre.)

Dette om den fyrste vassspringen i
bygdi har eg høyrte av Bol Haga f. 1845
og kårkona. Bur på Reine. Ho fortalde
og kva tid dei stutta bruka trebyttor
til vassbering her.

Det andre eg har skrive opp er slikt
eg sjölv hadde greia på og høyrte om
frametter tidi.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

adr. NORSK FOLKEMUSEUM

618

BYGDØY

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 5

Fylke: Hordaland

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Strandvik

Emne: Vannbæring

Bygdelag: Revnestrand

Oppskr. av: Kari Haga

Gard: Haga

(adresse): Baldersheim

G.nr. 105 Br.nr. 2 og 3

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Herikring har støtt vore brukt a bera vatn med vass-sel og to bytter. Vasselen er eit trestykkje hels av ask, ca. 110 cm langt, breiast mittpå og smalkar av mot endane som er påsett jarnlekkja med krokjar. Denne lekkja er pålag 60 cm. Mitt på vasselen er der utgro-pa noko for akslene og ortak for halsen. Fyrr var det mykje brukt å ha bastatog med trekrokar helst av brakje, men og av hatl, til å hengja byttone i. Noko onnor ty-pe av vasselar har eg ikkje sett eller høyrte om. Fyrr var det halde mest for ein liten kunst å laga gode vass-sela. Det galt om å få dei gode i akslatakjet so dei låg støtt, og ikkje tok i halsen.

Namn: vassseletré, vassselebando, krokane. (Her segjer me vasssel, ikkje e etterpå. Ein vasssel, den vassselen.) Her på garden bar dei vatn i trebyttor til kring 1895. Men det var å sjå på ein og annan gard seinare og. Frå kring 1900 vart det mest slutt å bera vatn i trebyttor.

2. Å bera vatn i noko anna enn byttor trur eg ikkje har vore brukt herikring. Har aldri høyrte om det. Heller ikkje har det vore vis å leggja noko i vassbytta for skvulping. Mjølki har ogso alltid vore boren i byttor eller ryggbytter. (Har høyrte om at i eldre tid var det brukt på gardane å ha eit vasskjar ståande i eldhuset. Og kvar morgo bar tausene vatn i kjeret, so kona sku ha nokk til bruket for dagen. Desse kjæri tok vel pålag 4-6 byttor vatn, var litt vidare nede enn oppe, og der høyrde lok til.)

3. Å skuva vasskar på ski har eg korkje sett eller høyrte om. Men var det lang vassveg kunde ein når det var snøføre ha eitt anker på kjelke å dra vatnet heim på. Det var helst store gutungar som dreiv med det.

4. Herikring har det frå gamalt berre vore kvinnfolk-arbeid å bera alt vatn. Helst var det tausene, men jamt laut kona og ta noko vassbering. Og siste mannsaldren med lite og inkje tausehjelp på smågardane er det kona og borni som har det arbeidet. Eit gamalt ordtak segjer: "Når jenta gifter seg til gard får ho ein vasssel i bruragåva." So konone har nok ikkje alltid vore sparde

for det i gamle dagar heller.

5. Å bera vatn i byttor på vassel er brukt den dag i dag på alle gardar der det ikkje er innlagt vannspring.

6. Der det er lang vassveg kjøyrer ein no jamt vatnet om vinteren. I vinter då alle vassspringar i bygdi var frosne køyrde dei vatn alle som hadde hest. Det er mannfolki som kjøyrer vatnet.

7. Pålag helvti av bøndene her i bygdi har no vatn innlagt i flor, kjøkken og kjellar. Sume har berre innlagt i floren. Resten bær vatnet som før. Men dei fleste har då brunnane nokso nære husi. (Fyrste vassspringen var nedlagd her i bygdi 1871 av Ola Haga frå Hauge i Strandvik. Han bruka leidning av tre.)

Dette om den fyrste vassspringen i bygdi har eg høyrte av Bol Haga f. 1875 og kårkona. Bur på Revne. Ho fortalde og kva tid dei slutta bruka trebyttor til vassbering her. Det andre eg har skrivt opp er slikt eg sjølv hadde greia på og høyrte om frametter tidi.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

adr. NORSK FOLKEMUSEUM

618

BYGDØY

avskrift rettet

L. Gaal.

Eitt gamallt "ry" om kva ein vassel vart brukt til ein gong.

Det var i Hålandsdal kring 1830-40 På ein gard tente to tauser hos kvar sin husbond. Men dei bar florsvatn or same elvi. So ein dag dei gjekk og bar vatn kom dei i ordakast om ein dreng som gjekk etter den eine tausi, men som den andre meinte ho hadde fyrste retten til. So sa den fyrsta: "Du sku kje idla meg for at Ivar tykkje du æ so usjådle at han ikkje har bringa for deg". Dermed tok den andra tausi vasselen sin og drog til hi over krossryggen so ho seig. Ho laut berast frå elvi, og sette aldri meir fot under seg, for ryggjen var avslegen so ho var lam nedantil. Undarleg nok livde ho likevel i mange år. I dei daga var ikkje folk so snare å melda som no. Og der vart aldri gjort ansvar mot henne som gjorde ugjerningen. Men drengjen fekk ikkje ho heller.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

adr. NORSK FOLKEMUSEUM

618

BYGDØY

Auskiift rettel
L. Orabl.

Et gammelt "ry" om hva ein vassel
vert brukt til ein gang.

Det var i Hålandsdal kring 1830-40
På ein gard tente to tåuser hos kona
sin husbond. Men dei bar florsvate
ør same elvi. So ein dag dei gjekk
og bar vate kom dei i ordakast
om ein dreng som gjekk etter den
eine tåusi, men som den andre
meinte ho hadde fyrste retten til.
So sa den fyrste: "Dū stek kj idla
meg for at Ivar tykkj dū ø so
usjådle at han ikkje har bringa
for deg". Dermed tok den andra
tåusi vasselen sin og drog til hi
over krossryggen so ho sig.
Ho laut berast frå elvi, og sette
aldri meir fot under seg, for
ryggen var avslegen so ho
var lam nedan til. Undarleg

5

nok livde ho likevel i mange
år. I di dager var ikke folk so
snare å melde som no. Og der
vart aldri gjort ansvar mot henne
som gjorde uggerningen! Men
drenngen fekk ikke ho heller.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

adr. NORSK FOLKEMUSEUM

BYGDØY

618

*Flord.
Strandvik*

I samarbeid med
KULTURGEOGRAFISK REGISTRERING
PÅ VESTLANDET

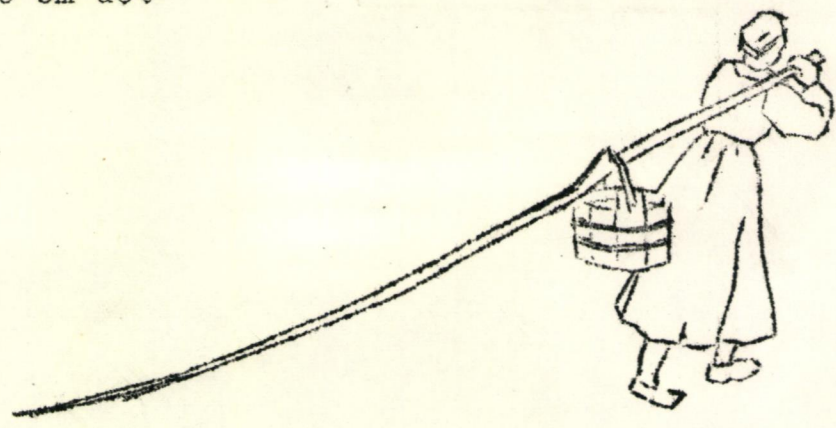
2827

NORSK ETNOLOGISK GRANSNING
ADR. NORSK FOLKEKUNNSKAPEL
BYGDØY

Ver gild og skriv svaret med blyant på same ark.

Tilleggsspørsmål til nr. 5 Vannbæring.

I Tinn i Telemark har ein for eit par mannsaldrar sidan bora vatn på ei lang stong. Ein bar den eine enden over aksla, den andre enden drog ein etter seg på marka. Taret hekk på stonga bak ryggen at den som bar (drog). Ein liten mothake på stonga gjorde at handtaket på batta ikkje gleid. Stonga var såpass mjuk at vatnet ikkje skvampa over. Utanom denne opplysninga kjenner ein no denne metoden berre frå Värmland i Sverige. Det kan henda at det tidlegare har vore meir vanleg å bera vatn på denne måten. Hugsar nokon i Dykkar bygd noko om det ?

Tilleggsspørsmål til nr. 12.

Finst det noko opplysning om at ein brukar eller har bruka fiskebein og fiskehovud til brensel ?

Har ein bruka kumøkk til brensel ?

*Denne måten å dra vatn på kjenner ein ikkje herikring.
Ein har heller ikkje høyrst om at fiskebein har vore brukna for brensel.
Kumøkk har ikkje vore brukt til brensel her det folk no vit om.*